

Gråspurv (*Passer domesticus*)

Gråspurven finnes over hele landet. Den utgjør ofte et skadedyrproblem når den kommer inn i næringsmiddelbedrifter, kjøpesenter, stasjonsbygninger og lignende. Gråspurven foretrekker områder som er sterkt påvirket av mennesker, for eksempel tettbygde strøk og gårdsbruk. Antallet gråspurv i Norge ser ut til å minke i følge ornitologer, og det er derfor behov for en totaltaksering for å kunne holde bestandsutviklingen under oppsikt.

Utbredelse

Gråspurven hekker over hele landet, men mangler i ubeboede områder. Mye av spredningen har foregått ved at fuglene er blitt transportert med båter. Gråspurven er en av de fugleartene med størst utbredelse på verdensbasis. Den er flink til å tilpasse seg mennesker, og finner seg godt til rette inne i bakerier, lagerlokaler, fjøs, jernbanestasjoner og lignende.

Kjennetegn

Gråspurven er en liten fugl, opptil 15 cm lang. Gråspurvhannen kjennetegnes på en svart halsflekk og hvite kinn (Figur 1). Hunnen er mer ensfarget gråbrun (Figur 2). Ofte forveksles gråspurven med pilfinken, som er svært utbredt i Østlandsområdet.

Livssyklus

Gråspurv reproducerer i perioden mars-august. Reiret legges ofte i sprekker og hull i eller ved hus, for eksempel under takstein, hule trær, fuglekasser. Det vanlige er at den legger mellom 3 og 7 egg i reiret, og den kan rekke tre kull i året. Klekkingen tar 10-14 dager, og etter ytterligere 14 dager forlater ungene reiret. Ofte føres ungene i ytterligere to uker av foreldrene. Innendørs kan gråspurven hekke midt på vinteren.

Atferd

Gråspurven er en såkalt urban fugl som trives best i områder som er sterkt påvirket av mennesker. Vanligst er gråspurven i tettbygde områder med mye småbusker og kratt i kombinasjon med åpne områder. På gårdsbruk kan man også finne gråspurven i stort antall. Kratt og busker er viktige hvileområder som gir skjul for rovfugler og katter. Gråspurven er oftest svært stasjonær når den først er etablert, med maksimal aksjonsradius på omkring en til to km. Gråspurven spiser mest frø og korn, men kan også spise insekter, mark, søppelrester, brødrester osv.

Gråspurv som skadedyr

Gråspurven gjør skadeverk ved at den spiser mat og fôr, og forurensrer disse med avføringen sin. På

Figur 1. Gråspurv hann med svart halsflekk og hvite kinn (Illustrasjon: Trond Haugskott).

Figur 2. Gråspurv hunnen er mer ensfarget gråbrun enn hannen (Illustrasjon: Trond Haugskott).

grunn av sin lille størrelse og nære tilknytning til mennesker kommer den ofte inn i bygninger. Gråspurv har potensial til å overføre ulike bakteriesykdommer som for eksempel Salmonella og Campylobacter til mennesker.

Forebygging og bekjempelse

Ved gråspurvproblemer inne i bygninger må man først finne ut hvor fuglene kommer seg inn. Videre er det viktig å finne ut hvor mat- og vannkildene til fuglene er, samt hvor fuglene har hekksteder. Dette gjelder både innendørs og utendørs. I og med at gråspurv er sterkt knyttet til mennesker, har man mulighet for til en viss grad å kunne kontrollere mat- og vanntilgangen. Det er, som for andre skadedyr, slik at en reduksjon i tilgangen på

mat og vann er første skritt på veien for en effektiv bekjempelse. Finner man områder som gir hekkemuligheter, bør disse fjernes. Likeledes bør små busker og kratt nær bygningen fjernes, da dette er ypperlige tilholdssteder for spurv.

Bygninger sikres mot gråspurv med bl.a. nett. Maskevidden må ikke overstige 2 cm. Pass på at fugler ikke kan komme inn bak nettet. Vinduer og ventiler må sikres tilsvarende. Automatiske dørlukkere, eventuelt plastremser, kan hindre fuglene i å komme inn porter og dører.

Når gråspurv først har kommet inn i bygninger, og etablert seg der må de oftest bekjempes. Man kan fange de i levendefangstfeller, men fugler som er fanget én gang skyr ofte slike feller i ettertid. Etter fangst må fuglene slippes fri eller avlives på en forsvarlig måte. Bruk av såkalte mist-nett, slik ringmerkere bruker, er også en metode for å fange fugl i store bygninger. Nettet er konstruert slik at fuglene som flyr rundt i bygningen ikke skal se nettet før det er for sent, og de blir dermed liggende i lommer eller sittende fast i nettet. Nettene må plasseres slik at de ikke står i sollys, for da vil fuglene kunne oppdage nettet og unngå det. Videre er det ulik maskevidde for ulike fuglestørrelser. Effektiviteten er avhengig av erfaringen til personen som setter opp nettene. De må kontrolleres ofte, dvs. hver time. Man trenger tillatelse fra Direktoratet for naturforvaltning for å benytte mist-nett.

I enkelte tilfeller kan nedskyting være den eneste, enkleste og raskeste løsningen på problemet. Gråspurv kan felles uten særskilt tillatelse hele året. Husk at politiet må gi tillatelse før man bruker våpen i tettbygd strøk. Ved skadefelling gis det ingen dispensasjon fra kravene i Forskrift om våpen og ammunisjon, men man trenger imidlertid ikke løse jegeravgift. I Forskrift om felling av viltarter som gjør skade eller som vesentlig reduserer andre viltarters reproduksjon er det fremsatt som vilkår for skadefelling at:

- skaden har oppstått i inneværende sesong
- skaden er av vesentlig økonomisk betydning
- det på forhånd i rimelig utstrekning er blitt forsøkt andre tiltak for å avverge skade

Lydutstyr som skal skremme har ingen påvisbar langtidseffekt på gråspurv. Visuelle repellenter som ballonger, rovfuglsiluetter, lysglimt osv. kan ha en kortvarig effekt, men etter hvert blir oftest fuglene vant til slike ting. Kjemiske repellenter har også liten effekt. Bruk av gift mot fugl er ikke tillatt.

Vanlige huskatter kan holde spurvebestander i sjakk, men problemet blir ikke borte. Katter fanger en del gråspurv, og virker i tillegg som en effektiv repellent som skremmer fuglene bort til andre områder.